

NOVÝ POMĚR POLÁKŮ K RAKOUSKU

RUSKÁ revoluce měla nejenom v důsledku zvednutí se mocné vlny demokracie v centrálních zemích, ale ještě jinou neméně důležitou věc, znění poměru Poláků k rakouské a německé vládě. Na počátku přítomné války nestáli Poláci jednotně v táboře spojenců. Rakouští Poláci dokonce vzali vše centrálních mocností za svou v naději, že od nich kysne jim spása a tvořili polské vojenské legie, které bojovaly po boku rakouských a německých vojsk. Centrální mocnosti slibovaly Polákům hory a doły. Nesplnily z toho ale téměř ničeho, přes to, že nalézaly se v postavení, aby mnoho svých slibů mohly uskutečnit. Ještě před ruskou revolucí jevila se značná nespokojenost mezi Poláky. Když pak došlo v Rusku k převratu a nová vláda projevila pro jejich veporozumění, došlo k obratu v myšlení Poláků.

Poláci teprve po tomto převratu uvědomili si starou pravdu, že bylo to německé vlivy, které zneužívaly dorozumění mezi národem polským a ruským. Poznali, že skuteční jejich nepřítelé jsou Němci a nikoliv Rusové. Zprávy o strašlivém pronásledování polského lidu v zabraných Němci krajinách a o popravování jich ve velkém toto dílo převratu v myšlení Poláků dokonaly. Současně pak nastala změna i v poměru Poláků k Rakousku, kde politicky nebyli v minulosti tak utlačováni, ale přece jenom zcela spravedlivě se s nimi nejednalo. Poláci spojili se s Čechy a ostatními rakouskými národy slovanskými v opozici proti vládě. Jaké bude to mítí důsledky, je doposud těžko říci, ale tolik je jisto, že centrální mocnosti nenalezly takovou oporu v Polácích, na jakou si činily naději.

V Rakousku samotném je 10. 000.000 Němců mezi 28.500.000 obyvateli a v Uhrách 9.000.000 Maďarů mezi 21.000.000 obyvatelů. Přes to ale tyto německé a maďarské národnosti, které nemají zcela žádného zájmu na seslání německé moci, zatíženy byly do války. Jak mohlo se to státi? Pokud Uherska se týče, odpověď je na snadě. Nemaďarské národnosti v Uhrách nemají vlivu na vládu, stejně jako neměli helotové ve Spartě. Ale totéž není možno říci o Rakousku.

Poláci v Rakousku neproavali s Čechy a Jihoslavy a tím umožnili Němcům poskrditi rakouský parlamentní život a připraviti parlament o veškerý vliv na zahraniční záležitosti. Monopolem, který podvodným způsobem zřídili Maďari v budapešťském parlamentě, vyloučili jiné národnosti z vlivu na zahraniční otázky. V Rakousku téhož došli Němci zničením parlamentu. Bylo jim umožněno toho doelití, poněvadž rakouští Slované neproavali nikdy dohromady. Nebylo žádného politického spojení mezi Čechy a Poláky a nedostatečné spojení bylo jenom mezi Čechy a Jihoslavy. Ale všechny tyto tři skupiny stály k rozdílnému poměru k rakouské vládě a měly rozdílné cíle.

Dokud Polákům dostávala se konečně, potřebných ku jejich národnímu vývoji v Haliči, byli o činní tvůrčí část Rakouska, o všem po tak dlouho, dokud nebyla tu příležitost doelití spojení neodvislé Polky. Poláci žili v Rakousku, ale nikdy nevzdávali se snu, že jednou dojde k sjednocení Polska. Jejich duševním střediskem byla Varšava, druhý kapitál království Polského. Od Maďarů Poláci nebyli příliš utlačováni, poněvadž nežije jich mnoho v hranicích Uherska.

Poláci z toho důvodu necitili takového nepřátelství k Maďarům jako ostatní Slované rakouští, ba do jisté míry Maďari byli mezi Poláky oblíbeni. Historické tradice a podobný společenský stav byly politkem mezi oběma národnostmi a ve skutečnosti není dvou národností v Evropě, jejich konstituční a společenské historie byly by si tak podobny.

V obou těchto zemích panovala šlechta. Tato šlechta byla ale vlastenecká a nebylo jazykového zápasu mezi šlechtou a lidem. Vstup demokracie podkopával polský a maďarský imperialism. Ale maďarská i polská šlechta zachovaly si staré tradice a chtějí hráti hlavní roli ve vládě. Ve východní Haliči je obyvatelstvo ruské, ale velké statky nalézají se v moci polské šlechty a tato uchvátla povětšinou takovou moc v politickém životě jako maďarská šlechta v slovanských a románských krajinách Uherska.

Případ Čechů a Jihoslavanů je ale rozdílný. Šlechta těchto národů povětšinou je peněměna. Do Čech po bitvě na Bílé Hoře přistěhovala se šlechta cizí, která neměla porozumění pro vše českého národa. Také mezi Jihoslavy usadilo se mnoho cizí šlechty, někdy tu zachovaly se též zlomky šlechty domůcí. Mezi ruskými šlechtici a demokratickými Čechy přirozeně před válkou nebylo příznivého přátelství. Poláci pravidelně podporovali rakouskou vládu, kdežto Češi většinou nalezali se v táboře vládě nepřátelském.

Do jisté míry rozdílné byly dva tábory odlišné cíle. Zatím co Čechové a Slované před válkou, jsou v hranicích halbsurské monarchie, byli nuceni pracovati pro fundamentální rekonstrukci, která mohla by jim získati touženou práva v címei monarchie. Poláci nemohli si přáti více, než vyloučiti dočasného kompromisu. Komu se rozhodnutí jejich národnostních požadavků bylo mimo hranice Rakousko-Uherska.

Všeobecná válka za svobodu všech národností, po které Poláci toužili v roce 1848, se neuskutečila, ale v období 1848-1871 udělalo se mnoho o historickém poslání Poláků v Rakousku, kteří měli připravovati odboj proti Berlínu a Petrohradu. Pošláto se tu na pomoc Francie a Italie a někdy i Anglie, ale všechny tyto záměry se zhortly.

Při zahájení přítomné války do uměnka o historickém poslání rakouských Poláků byla obnovena, přes to, že tentokrát nebyla vede na válku proti Berlínu a Petrohradu současně. Poláci ale důvěřovali centrálním mocnostem a očekávali od nich uskutečnění svého snu, zvláště po zradu německého náporu, kdy celé ruské Polsko v několika týdnech ocitlo se v německé moci. Ještě po tomto vítězství německých zbraní, jež způsobeno bylo zradou ruských vojsk v centrálním mocnostem a Poláci důvěřovali, že od centrálních mocností dostane se jim spravedlnost.

Německo slibovalo, ale ku provedení slibů se neodhodlávalo. Po jednom ale některým z německých vojenských činnovníků napadlo, že polské armády by mohly v výhodou býti použity na východní frontě a po dlouhých odkladech vydána byla proklamace o zřízení samostatného polského státu z bývalého vévodství Varšavského. Tato proklamace Poláky sklamala. Nebylo to to, co očekávali a po čem toužili. Bylo to lík obmezení v cestě uskutečnění jejich starého snu, že mohli si vypočítati na prstech, že Němci nejedná se o ně jiného, než o vojenskou pomoc Poláků za účelem upevnění německé moci. Proklamace sice byla vítána jistými polskými živly, ale nadšení povážlivě ochablo, když bylo pozváno, že jedná se jenom o německý úskok.

Poláci sice jenom pomalu, ale přece jenom posléze počali prohlížeti žalebnou hru, jakou s nimi vedli Němci. Pokusy o shromáždění polské armády, přes to, že tu za lákadlo užíváno bylo rakouských polských legií a starých polských vojenských krajů, selhaly úplně. Několik set univerzitních studentů přidalo se k této nové polské armádě, ale venkovský lid zůstal k němu lhostejným. Němci marš se snažili vyvolati nadšení pro tutu polskou armádu. Místo několika armádních sborů, jak doufali vytvořiti, sehnali jenom několik setin.

To byl první krok k převratu

ZAUJAL PERSHINGOVO MÍSTO NA POMEZI.

Brigádní generál James Parker, velitel jízdy, jmenován byl nástupcem generála Pershinga ve velitelství jižního vojenského odboru.

smýšlení Poláků. Posléze pak znak ruské revoluce tento převrat učinil úplným. Rakouští Poláci dnes nejsou s rakouskou vládou, přes to, že tato slibila jim samosprávu Haliče. Vidí v tom nový úskok. Mají býti připraveni o vliv na záležitosti říše a jejich odstranění z rakouského parlamentu má býti zlomena úplně síla rakouských Slovanů. Poláci vidí, že od centrálních mocností nemohou se naříši splnění svých tužeb. Splnění svých nadějí mohou očekávati jenom od spojenců.

Je tu nyní otázka, je-li tento převrat smýšlení Poláků opravdový. Uznají posléze Poláci, že vlastní jejich svoboda může býti zřícena jenom na zásadách o sebeurčení, které Rusko přislíbilo jim, stejně jako spojenci Českoslovákiem a Jihoslavanům? Uznají Poláci, že jejich lhostejnost k těmto slovanským národnostem, jest-liže byla omluvitelnou v budoucnosti, byla by zločinem oproti svobodě a ohrožením vlastní jejich budoucnosti? Shromáždí se u příležitosti pod praporem demokracie a nebo budou prováděti intriky pro mír na pochybné základně, udržující a i zesilující německou dominanci nad Rakouskem a maďarskou v Uhrách, jsouce spokojeni s vlastní neodvislostí, zakoupenou za jakoukoliv cenu? To jsou otázky, na které Poláci musí dáti odpověď v několika následujících měsících.

HEJTMAN Z KOPNIKU.

V nedávných dnech důstojník česko-slovanské brigády na Rusi s malým sborem dvanácti mužů zmešnil se celé setiny rakouských vojáků úskokem a depeše z Ruska poznamenaly, že tento jeho čin byl hoděn proslulého hejtmana z Kopniku. Tento hejtman z Kopniku není v žádném spojení s přítomnou válkou. Provedl svůj povedený kousek v době, kdy Německo nalézalo se v míru, v roce 1906, ale bude jistě zajímaví, jest-liže tuto historiku budeme opakovati.

Hejtman z Kopniku patřil k té huboše přemýšlejší a filosofující třídě lidí, kteří zaměstnávají se ve voevství. Historie nepovídá, jak dobrým byl ševcem, uměl-li lovitviti boty nové anebo zaměstnával-li se jenom přístřípkářstvím, ale bez jakékoliv pochybnosti náležel k druhu ševců divokých, neboť pro jakýsi zločin odsouzen byl na sedmdvaacet let do žaláře. Bylo mu šedesát let, když opustil nehostinné kobky žalární. Za krátkou dobu na to pak pobavil celý svět, když zmešnil se města Kopniku, majícího asi 27.000 obyvatelů a nalézajícího se asi devět mil po železnici jihovýchodně od Berlína.

V době svého kousku, který získal mu světovou pověst, tento proslulý hejtman, jehož právě jmenováno bylo Vilém Voigt, pracoval jako švec za několik marek týdně. Z tohoto malého platu ale uspořil si tolik, že mohl si zakoupiti obnošenou uniformu hejtmana německé první pěší garly, důstojnické kabát a čapku. Jednoho dne v roce 1906 opustil strávní dům v Berlíně a odebral se do parku, kde se převlékl do obnošené důstojnické uniformy, kterou si před tím zakoupil. Po té pak odebral se na železniční stanici a zajel si do Kopniku, který žil ospalým životem po mnoho desetiletí.

Voigt měl způsoby starého drsného vojáka. Vojenská uniforma v Německu mnoho znamená. Jeho tvář byla plna vrásek a ošlehaná větrem a to dodávalo mu vzezření vojáka, který mnoho prodlíhal. Znal opatření německého zákoníka, kterým poskytuje se důstojníku právo rekvisee jakéhokoliv tělesa vojenského, nenalézajícího se pod velením důstojníka a nemalézájícího se za nějakým zvláštním posláním.

Když Voigt vystoupil z vlaku na stanici v Kopniku vrazil na skupinu devíti granátníků, kteří se bavili pohledem na přijíždějící a odjíždějící cestující. Švec se k nim přiblížil a začal po způsobu německých důstojníků, zakoulevati příčnou očima: "Pozor!"

Vojáci srazili paty dohromady, postavili se do vojenského postoje a netivě čekali na další rozkazy ševce — hejtmana. Voigt poslal seržanta do města, aby oznámil vzlečenou návštěvu. Po té a vojáky odebral se do půjčoviny povozů, kde objednal si dva kočáry. Do jednoho se usadil majestátně sám a do druhého pak usadil svoje vojáky a nastoupil jízdu k městské radnici.

Zde švec postavil dva vojáky ka každému kočáru na stráž a sám odebral se v doprovodu ostatních vojáků na radnici, kde nalezl měšťanostu, hovívěho si v sladkém spánku. Voigt s ním zatřásl a zavrval, že je zatčen. Měšťanosta dovolil se ptáti, pro jaký přečin byl zatčen, ale švec zatřásl po vojensku, aby držel hubu a následoval jej.

Švec po té odebral se do úřadovny městského pokladníka, zatkl jej a nařídil mu, aby vydal všechny knihy, dokumenty a peníze. Když ustrašený pokladník ptal se po příčinách toho, dostalo se mu lakonické odpovědi, že císař neodává žádné příčiny. Vojáci odvlekli oba městské úředníky do vězení.

Když odstranil tyto dvě překážky, falešný hejtman obrátil svoji pozornost k pokladně, nabral si plné kapsy peněz a pochodoval majestátně zpět na ulici. Po té nařídil, aby měšťanosta a pokladník byli propuštěni. Vsedl na to majestátně do kočáru a nechal se vojáky doprovoditi na stanici. — Zde dal každému z nich po marece, vsedl na vlak a odejel.

Přistřípkář by snad byl nikdy nebyl vyptávan úřady, kdyby nebylo poznámky, kterou jednou učinil k svému spoluvězni. Tehdy prohlásil, že s několika vojáky byl by schopen dopomoci si k jakémukoliv množství peněz. Trestance vzpomněl si na tuto poznámku, když dověděl se o události v Kopniku a oznámil vše policii.

Policie pak švec vypátrala. Vetešník, který prodal mu obnošenou uniformu, jej stotožnil. Voigt zezapíral před soudem a byl odsouzen na čtyři roky do vězení.

Ale událost byla tak zábavnou, že ani v Německu jeho zločin nebyl brán za příliš vážný. Bohaté ženy posílaly mu lahůdky do vězení. Dvě ženy dokonce nabýdly mu státek. Peníze, oděvy a jiné dary hrnuly se slavnému šveci. Jeho povedený kousek byl zdrmatován a Německo zaplaveno bylo pohlednicemi, vyobrazujícími tento povedený kousek. I císař se události musel od srdce zasmát a posléze propustil švec z vězení.

V roce 1910 Voigt přijel do Spojených Států a zahájil prodej pohlednic, znázorňujících jeho dobrodružství. Policie mu ale v dalším prodeji zabránila. Voigt po té chtěl jíti do vandeville a mluvíti o svém kousku v Kopniku, ale přístěhovalécké úřady neměly velkého smyslu pro humor a deportovaly jej. A od těch dob upadl proslulý hejtman z Kopniku v zapomnutí. Čin jeho stal se ale světově známým a často se naň vzpomíná.

NOVÁ FAKTA O NĚMECKÝCH PONORKÁCH.

Vynikající francouzský odborník shromáždil v posledním vydání časopisu La Nature, velkého to

francouzského vědeckého týdeníku, vše, co je až doposud známo o německých ponorkách. Článek tento je velice zajímavý, poněvadž podává jistá fakta, která nejsou všeobecně známa v Americe.

Dle zpráv anglické admirality, Německo dne 1. ledna roku 1914 mělo šestadvacet ponorek hotových a osmáct v budování. Rakousko mělo šest ponorek hotových a pět v budování v Německu. Hned po prohlášení války Německo zmocnilo se šesti ponorek, které v německých loděnicích stavěny byly pro cizí mocnosti.

Při zahájení války měly tudíž centrální mocnosti třiatřicet dohotovených ponorek, tři ve zkoušce a šestnáct v budování — dohromady dvaapadesát, z nichž pouze osm vyzbrojeno bylo děly. Tato flotila ponorek byla značně slabší než spojenců, kteří dohromady měli 257 ponorek. Před válkou nebyli Němci zařizeni na rychlé budování ponorek, ale od těch dob nové doky na budování ponorek byly zřízeny v Štětíně, Hamburku, Bremeně a jiných přístavech, vedle Kielu a Kdanská, kde mohly ponorky býti budovány již před válkou. Rakousko bylo zařizováno na budování ponorek v Pulji a v Rjece.

Uprostřed roku 1916 Němci měli asi 180 ponorek. Dnes — připuštěme-li, že Německo bylo schopno vybudovati dvě ponorky týdně — Německo má asi 250 ponorek a připočteme-li rakouské, asi 275 ponorek. To jest, takový počet by mohl míti, kdyby nebylo činností spojených proti těmto ponorkám. Mnoho jich bylo polapeno, mnoho zničeno a mnohé staly se k službě neschopnými nehodami a proto má se za to, že centrální mocnosti nemají nyní ve službě více než 190 ponorek. Sotva třetina jich nalézá se v činnosti a stejné době neboť je nutno vrácti se do základny k vlni opravám a novému zásobování.

Tento počet Němci mohou téžko zvýšiti, neboť nejsou schopni tak rychle nahrazovati svoje ztráty. Opatření spojených proti těmto ponorkám stávají se stále úspěšnějšími. Obchodní lodí jsou téměř vesměs vyzbrojeny a svádějí s ponorkami boje. Mnohá obchodní loď již potopila některou z německých ponorek. Pobřeží jsou nepřetržitě patrolována válečnými loděmi spojenců, které rovněž mohou z těchto ponorek již zničit. Každého týdne mnoho obchodních lodí je neúspěšně napadeno ponorkami, což znamená, že lodě nestávají se již tak snadnou obětí německých podmořských plavidel jako dříve.

Odborníci v zemích spojenců užívají o nových opatřeních proti ponorkám a s velkou nedočkavostí jmenovitě čeká se na vynález amerického vynálezce Edisona. — Tento pracuje, dle zpráv z vědeckých pramenů, na zdokonalení vynálezu, kterým činnosti ponorek má býti učiněna přítrž.

Její zadostučinění.

Manžel: "Proč pak dáváš každému taláku, který k nám přijde, oběd? Vždyť nie pro nás nepracují!"

Manželka: "Děla mi to radost, viděti někoho jíst, který nemá žádnou nevytýká."

KOPÁNÍ ZÁKOPŮ V CVIČEBNÍM TÁBOŘE V PLATTSBURGU.

Photo by American Press Association. Několik druhů zákopů je kopáno členy důstojnického cvičebního tábora v Plattsburgu. Členové těchto rezervních důstojnických sborů shodují se v náhledu, že kopání zákopů je těžká práce i při platu \$100, které jako důstojníci získávají.

Nejsnáze stávají se obětmi nemoci lidé, jejich žaludek není v pořádku. Všeobecně se slavení, jež je tím způsobem, zvyšuje náchylnost k nemoci. Srdce je ošlehlé, krev je otrávena nadbytkem odpadkových látek, a nemocný, byl-li zastřen v takovém stavu nemocí, má těžký boj s nepřitelem. Proto je nezbytno, aby vlády byly vnitřnosti a pravidelně chodu a aby žaludek byl udržován v dobrém stavu. Trinerovo Léčivé Hořké Vino (Triner's American Elixir) je k tomu účelu nejlepší lékem. Vyčistí žaludek a udržuje jej v čistotě, pomáhá řádnému trávení, silí chuť k jídlu a dodává svěžestí celé soustavě. Cena \$1.00. V lékárnách. — Trinerův Líniment zapuzuje muka reumatismu a neuralgie, poskytuje bezpečnou pomoc při pohmožděninách, otěklinách a posl. a zotavuje upravené svaly a nohy. Cena 25 a 50c v lékárnách, poštou 35 a 60c. — Jos. Triner, velkovýrobce léků, 1333-1339 S. Ashland ave., Chicago.